

Hg. 13

24

DISPUTATIO MORALIS
DE
**TEMPERAMEN-
TORVM IN ACTIO-
NES MORALES
INFLVXV,**

Quam

B. C. D.

IN REGIA FRIDERICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, &c. &c.

Benevolæ Facultatis Philosophicæ Consensu

PRÆSES

M. THEODORVS IOHANNES

Seelmann/

Hackeb. Magdeburgicus,

RESPONDENTE

EMANVELI CHRISTIANO Am Ende/
Hallens.

Placidæ ac sobriæ Eruditorum συζητήσει submittit

ANNO MDCCCXIII.

d. Octobr.

Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typogr.

DISPUTATIO MORALIS

DE

TEMPERAMENTORVM IN ACTIONES MORALES
INFLUXV

1675

IN REGIA FRIDERICIANA

REGIORE MAGNIFICENTISSIMO

DR. FRIDERICO WILHELMO

PRINCIPIS BORVNENSIS MARCHIONIS BRAN

Brandeburgensi in Principibus

PRESES

M. THEODORVS IOHANNES

Rechtswissenschaftler

H. K. Magdeburgensis

RESPONDENS

EMANVELL CHRISTIANO SIMONOV

Philosophus

Placidus ac solutus Fridericus in Principibus

Anno 1675

1675

Typis CHRISTOPH. ANDREAE WILHELMI, Auct. & Propriet.

THES. I.

DE causis virtutum morali-
um immediatis, deque iis,
quæ solo ex animo pen-
dent, multi multum &
multa scripserunt, variè
varie & varia tractarunt, de ea autem
quæ ex addito hominis temperamento
fluit pauca pauci tradiderunt.

THES. II.

Quamuis autem hæc doctrina tam
neglecta & ignorantia tenebris immer-
sa reperiatur, manet tamen nihilo leci-
us consideratio temperamentorum mo-
ralis nobilissima, præstantissima, & Ethi-
co imo cuius homini qui suas actiones

prudenter instituire cupit, nequaquam
insuper habenda sequentes præsertim
ob causas. Primo ut homo cognitione
sui ipsius perducatur in cognitionem,
amorem & cultum sui Numinis, quod
eum fecit, temperamenta dedit, iisque
semina virtutis cum aptitudine ad bo-
nos mores insparfit. Secundo vt ipsos
affectus ex temperamento & inclinati-
one sua naturali surgentes atque per-
turbatos eo maturius feliciusque intra
gyrum rectæ rationis cohibere possit,
ne in animæ humanæ republica tumul-
tuentur seditiosi isti ciues, nec volunta-
tem e folio regali deturbent. Tertio ut
firmiori in arte physiognomica nitatur
fundamento, quæ ipsa non curiosa per
se est ac temeraria aliorum morum &
sensuum indago, sed multis erga multos
tum honesta tum necessaria.

TH.

THES. III.

Cæterum de temperamentis, moraliter spectatis, acturi physico foro lubentes renunciamus, atque quæ de temperamenti vocis Etymologia, Homonymia, Synonymia, numero ac definitione notari commode possent, præsupponere impræsentiarum, quam repetere, malumus.

THES. IV.

Influxum itaq; ipsum quod attinet, colligitur is ex eo, quod mores vel actiones morales nihil aliud sint, quam perturbationes siue bene siue male formatæ; Deinde quia perturbationes, cæteris paribus, ex propensione naturali, quæ immediate ex corporis sic dicto temperamento fluit, exsurgunt, temperamenta deniq; ipsa varia & diuersa, variæ eæque diuersæ actiones & mores sequuntur.

THES. V.

Ex hoc principio sapientissimus se-

nex Hippocrates Lib. I. de Diæt. prodi-
dit: Quando in corpore elementa tem-
peramentum acceperunt, sapientissimi
fiunt. Et summus Aristoteles in 6. mo-
ral. Nicomach. cap. XIII. Nobis per natu-
ram quodammodo infitos esse mores,
quatenus nonnullæ propensiones, igni-
culi & tanquam semina futurorum mo-
rum in pueris inspiciuntur. Quæ semi-
na considerantes Lacedæmonii præci-
piebant, pueros illi soli vitæ generi esse
destinandos per disciplinam, cui per na-
turam & interna semina primo destina-
ti iudicarentur, memores huius:

Nibil inuita facies dicesue Minerva.

Quoniam, ut experientia docet, nos,
dum operamur cum conspiratione na-
turæ internæque propensionis, longe
facilius & rectius operari, quam, dum
naturam habemus aduersam, secundum
illud:

Naturam expellas furca, tamen ultro recurret.

THES. VI.

Hinc porro ad amorem sanguineos, ad iram biliosos, ad tristitiam melancholicos, ad metum phlegmaticos procliues & aliis aptiores esse toto die videmus.

THES. VII.

Imo obseruamus, ex varietate ætatis, climatis, alimentorum seu victus varios confurgere mores: Cuius rei ratio alia non est, nisi quod singula enumerata connexionem intimam habent cum temperamento, quod in mores influit.

THES. VIII.

Rem ita sese habere atque diuersos mores & actiones ex diuersa prodire ætate, produnt pueri, iuuenes, viri & senes. Pueri sane imperfectas, mobiles in constantesque edunt actiones, sunt proni ad iram, quam tamen non seruant diu, iuxta poetæ:

- - Gestit paribus colludere, & iram

Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.

Veneris motus non sentiunt neque agnoscunt, reliquus tamen voluptatis & doloris sensus illis, ni solus, saltem maximus, inest. Quæ omnia fluunt ex temperamento, & pueris ob exuberantem calorem & humiditatem propria sunt.

THES. IX.

Quod vero nunc supponimus pueritiam sequentibus ætatibus esse humidiorum calidiorumque, præterquam quod res indicat, Galenus de temperamentis monstrat. Vbi probe notandum, hæc in vniuersum de moribus, qui ætatem puerilem sequi solent, dicta esse; Si scilicet ipsam per se consideremus. At vero ratione peculiaris temperamenti, huius vel illius pueri, ætas in certis actionibus aut parum aut nihil contribuere potest. Quod & de cæteris ætatibus observatum velim v. g. puer longe abundans humiditate supra caloris proportion-

portionem, obtusas cupiditates & hebetudinem ingenii patitur: Verum in proxime succedente ætate, in qua humiditas exsiccat magna ex parte, cupiditates aperiuntur & acuitur ingenium.

THES. X.

A pueris ad iuuenes nos conuertimus. Calidi hi sunt, pueris tamen ficciores, maioris itidem & robustioris iræ, quam illi. Feruidiores ex eiusdem caloris & ficcitatæ mixtura in Venerem, quippe qui sanguine abundant. Pecuniæ non cupidi, sed ut plurimum liberales; calor enim temperamenti in sanguine dispositionem frigiditati contrariam inducit: inducit autem frigiditas auaritiã, de qua infra de senibus plura. Quæ amplius temperamentum iuuenile sequi solent Horatius poeta sequentibus comprehendit:

Imberbis iuuenis tandem custode remoto

Gaudet equis canibusq; Saprici gramine campi,

B

Cereus

*Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vitium tardus promisor, prodigus aris,
Sublimis cupidusq;, & amata relinquere permix.*
Confer II. Rhetoric. Aristot. de moribus
iuuentutis.

THES. XI.

Viri, medii inter iuuenes & senes, mediocri & temperationi utuntur temperamento, ex quo sedatiores surgunt actiones. Calor enim iuuentutis excedens tum temperatur, & frigiditas lenectutis abest. Non ideo vir, vt puer & iuuenis, effertur ad excessum; neque, vt lenectus ob frigiditatem, lenta est & iners. Inde ambitio, animositas, ingenii vigor, ad agendum promptitudo, superbia & fortitudo hac in ætate regnare solent, quarum hæc a viro nomen accepit *ἀνδρεία*
ἐπὶ τῆ ἀνδρείᾳ.

THES. XII.

Senes contra, pusillanimi, timidi, avari & misericordes existunt ob nimiam frigi-

frigiditatem, humorum crassitiem & sanguinis defectum: misericordes existunt propter imbecillitatem, eo quod omnia ad patiendum vicina esse putant. Rem acu tetigisse videtur de fene ita canens, Horatius:

Querit & inuentis miser abstinet ac timet uti:

Vel quod res omnes timide gelideque ministrat.

Dilator: spe longus: iners, avidusque futuri:

Difficilis: querulus: laudator temporis acti

Se puero: censor castigatorque minorum.

Cuius rei causas ex temperamento fluentes, adducit ac deducit Aristoteles II. Rhetoric. cap. XII. de moribus senum; cui quidem Horatius contradicere in supra positis videtur imo repugnare, sed facile conciliari posse quis dubitat?

THES. XIII.

De climatibus idem quod de ætatibus, sentiendum. Quamuis enim ætates, quæ magnam corporibus inferre solent differentiam, mutant hominum

mores actionesque, curiosa tamen est
obseruatio ratione plagarum & clima-
tum orbis non modo corpus organi-
cum, sed penitus mores & animos po-
pulorum mirifice inter se differre. Ita
Aristoteles in vii. de Republ. compa-
rans Græcos cum Asiaticis & Europæis
affirmat, nationum, loco distantium,
varios esse per naturam mores. Nec non
Plato, cum in Tim. tum in v. de legibus:
Locorum differentias vt plurimum con-
ducere generationi hominum vel meli-
orum vel deteriorum.

THES. XIV.

Hinc nationum aliæ dicuntur
fortes & animosæ, ut: Septentrionales,
quarum præcipue Dani, Norwegi, Sue-
ci, Lithuani, Liuoni, Moscowitæ, Angli,
Scoti. Quemadmodum enim metus o-
ritur ex minori sanguinis copia & spiri-
tuum inopia; ita propter ingens corpo-
rum robur, sanguinis copiam & vires
vnitas,

vnitas, fortes & animosi sunt hi populi.
Aliæ minus bellicosæ, timidæ, libidinosæ, scilicet quæ contrarias tenent regiones, vt Australes.

THES. XV.

Non parum denique ad mores & actiones hominum conducunt cibus & potus, qui temperamentum haud leuiter alterant. Quatenus enim cibus & potus pro suis qualitatibus caliditate, frigiditate, siccitate & humiditate bilem, sanguinem, pituitam, melancholiam gignunt, augent, vel promouent, eatenus ad mores pertinent; Cum propensionem naturalem valde adiuuent, humoresque per vibras & vasa fluentes accendant, & in massa sanguinea occulte quasi latitantes ebullitiones inflamment.

THES. XVI.

Ex quo constat, minus sobire & iuste Philoponum in Procemio de anima, in expositione xiv. dixisse: Ab vniuersi o-

B 3

pifi-

pificii constitutione infundi in tali temperamento rationes harum perturbatorum iuxta meritum vniuscuiusque animæ rationalis. Nam affectiones animæ & mores non infunduntur ab externa causa, sed prodeunt ex anima & corpore in distincto genere caulæ.

THES. XVII.

Demum addo, quod temperamenta in actiones morales non influant vt causa adæquata, sed instar materiæ saltem, causæ inadæquatæ, calcaris & instrumenti: Nec necessario quidem, verumtamen contingenter; cum in voluntate ac arbitrio hominis positum sit, inclinationes naturales, a temperamento corporis ortas, auertere, suppressere, & in ipsa quasi herba extinguere.

THES. XVIII.

Quod Socrates suo comprobauit exemplo, quippe qui vi temperamenti ac motuum inde naturalium in omne vitium

um procliuus, sed recta ratione ita postea emendatus atque correctus fuit, vt discipuli eius non sine stomacho quempiam, ex lineamentis corporis ita de eo coniectantem, iniuriæ, viro optimo factæ postularent. Quos tamen ipse Socrates compescuit, talem se per inclinationes prauas futurum vtique fuisse nisi disciplina ac institutione bona eas emendasset, ingenue confessus. Hinc Aristoteles in vii. de Republ. scribit: Homines fieri probos, natura, ratione & assuetudine.

THES. XIX.

Ex hisce thesibus breuissimis conspiciendum est, quomodo temperamenta in mores & actiones hominum influant. Subsistimus hic atque commentatiunculæ nostræ de temperamentorum in actiones morales influxu, quæ quidem ob materiæ elegantiam prolixiorẽ deductionem vtique meruisset, sed ob tem-

temporum iniurias & alias causas non
licuit, finem imponimus & statim sub-
iungimus, quæ sequuntur

COROLLARIA.

I.
Scripturam S. pro principio cognoscendi in Philosophia
agnoscere, est disciplinas ipsas confundere.

II.
Logicam dicere partem philosophiæ, est eandem ex
philosophia eliminare.

III.
Finitum esse capax infiniti non est contra naturam.

IV.
Qualitates rerum naturalium occultæ plurimis sunt
ignorantiæ asyla.

V.
Visibile ipsum non est visibile, sed species visibilis
tantum est visibilis.

VI.
Historia non tam est res memoriæ quam iudicii.

VII.
Bonus philosophus non est male moratus qui est.

S. D. G.

Ste 2014

(1)

Rebo ✓

VD 1700

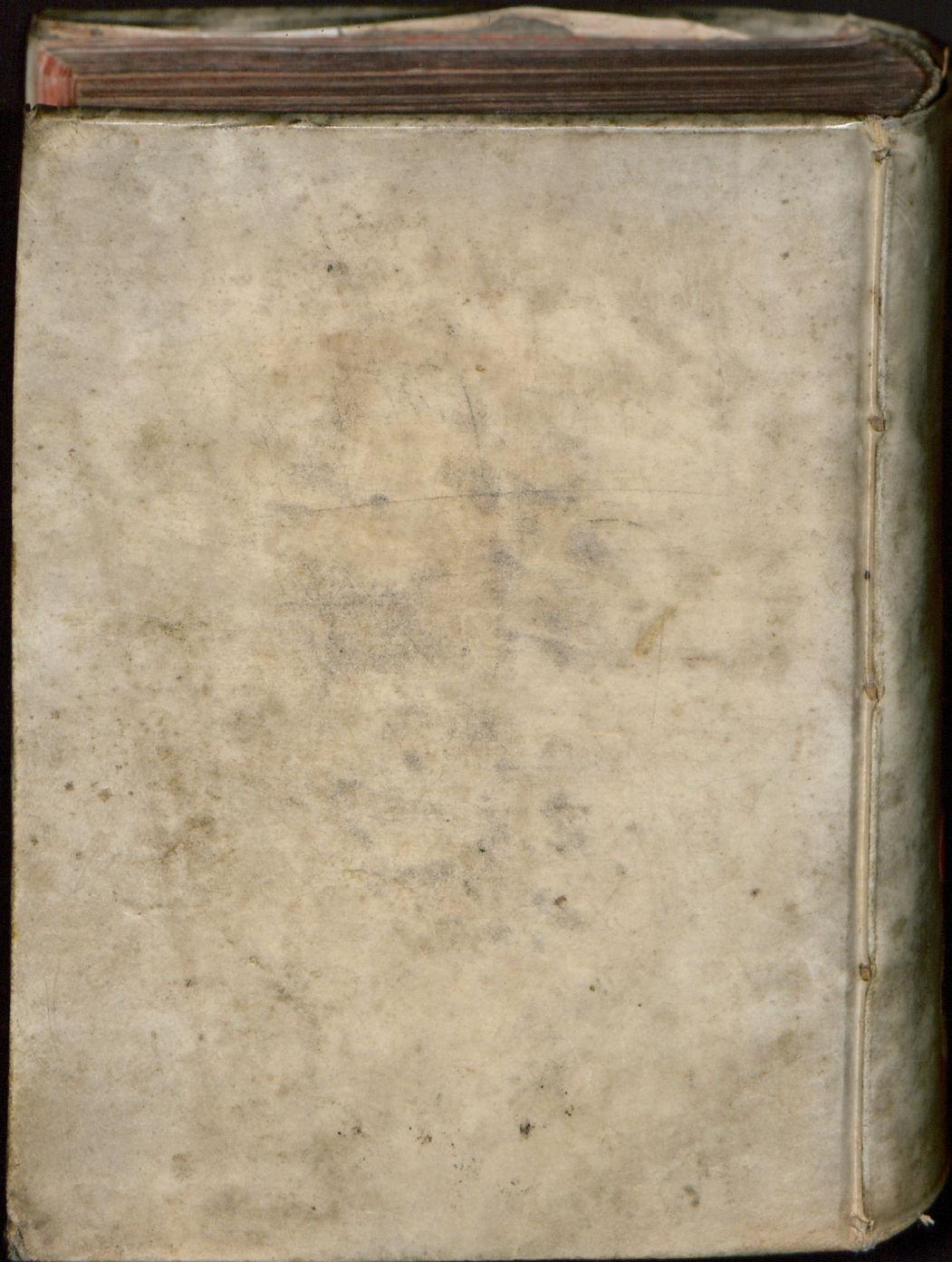
TA 2014

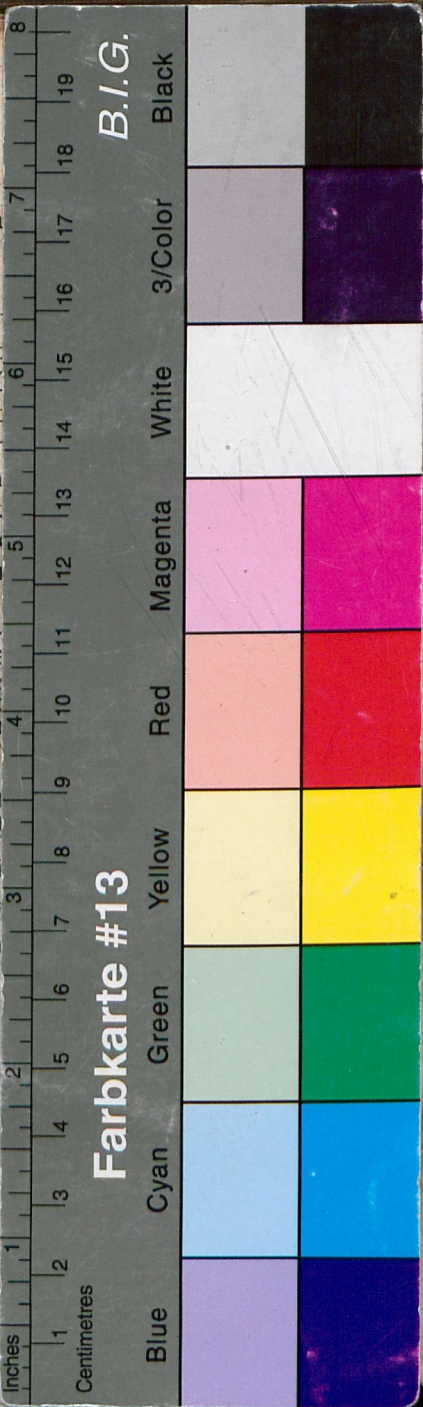
ULB Halle

004 760 913

3

Farbkarte #13

B.I.G.

DISPUTATIO MORALIS
DE
**TEMPERAMEN-
TORVM IN ACTIO-
NES MORALES
INFLVXV,**

Quam
B. C. D.

IN REGIA FRIDERICIANA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, &c. &c.

Benevolo Facultatis Philosophicae Consensu

PRÆSES
M. THEODORVS IOHANNES

Seelmann/

Hackeb. Magdeburgicus,

RESPONDENTE
EMANVELI CHRISTIANO Am Ende/
Hallens.

Placidæ ac sobriæ Eruditorum *συντήρισι* submittit

ANNO MDCCCXIII.
d. Octobr.

Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typogr.

